

VICENÇ VILLATORO / Autor del llibre 'Un home que se'n va'

“En cada emigrant hi ha un heroi grec: l'home revoltant-se contra el seu destí”

Vicenç Villatoro Lamolla (Terrassa, 1957) ha escrit la història de Vicente Villatoro Porcel, el seu avi, en el llibre *Un home que se'n va* (Ed. Proa). És un retrat novel·lat i amb rigor d'assaig on l'autor s'endinsa en allò que van fer molt homes i dones que van sobreviure la guerra civil: deixar les seves arrels i començar de nou, lluny de casa. Amb posat reflexiu, Villatoro, a punt d'encetar l'edat que el seu avi tenia quan va convertir-se en emigrant, confessa que ha calgut un gir en la roda del temps per poder comprendre –i a cops anhelar– el desig de marxar lluny, deixant enrere un passat que fa mal, i començar de zero.

LLEIDA

ROSA PEROY

‘Un home que se'n va’ és la història del seu avi patern, un emigrant cordovès. Per què va rescatar la figura de Vicente Villatoro Porcel?

Sí, el llibre és la història del meu avi, però no la seva història sencera: està centrada en la seva marxa del seu poble natal el 1950, quan ja tenia 60 anys. Intento entendre el per què d'aquesta marxa, i aleshores em remunto a la seva vida anterior i el que va suposar la trencadissa de la guerra civil. Les grans migracions de l'Estat espanyol dels anys cinquanta tenen a veure amb el gran impacte no només econòmic sinó moral, polític i social del conflicte. No és un llibre sobre la guerra ni sobre la immigració. El tema central és la figura de l'emigrant andalús abans de ser-ne, d'emigrar.

Vostè ha comentat que des de Catalunya ens hem esmerçat molt a parlar de la immigració, però no tant de l'emigració.

Sí, i és el mateix concepte, mirat des d'un altre prisma. El meu objectiu no és sociològic, ni històric, ni polític, sinó literari. Literàriament, el drama d'algú que diu “me'n vaig, veng la casa i començo de nou” com va fer el meu avi, ja amb 60 anys, m'interessava molt. De quina manera s'afronta algú a aquesta situació. Per tant, el llibre intenta explicar com tota una vida acaba desembocant en una emigració.

Vicente Villatoro és un sastre cordovès, de tarannà liberal, que viu en un petit poble on abunden jornaleros i pagesos. No acaba de pertànyer a la societat on viu. I quan esclata la guerra, encara es descol·loca més.

Exacte. A mi, de sempre, m'ha interessat aprofundir en el drama dels del mig. I en un poble d'Andalusia, als anys trenta, la societat estava molt polaritzada. Els rics i els pobres. Els càcics falangistes i els jor-

nalers anarquistes. La literatura n'ha parlat abastament de les situacions extremes. Les classes mitjanes, molt minses aleshores, tenien molts matisos: republicans, però moderats; laics però amb temor de Déu (riu)... i quan esclata la guerra, els matisos es deixen enrere. La vida del meu avi em permet, vehiculant-la amb el fenomen de l'emigració, parlar dels del mig.

La història no és de bons ni dolents, però. Malgrat que la bondat i la maldat quedin clarament reflectides.

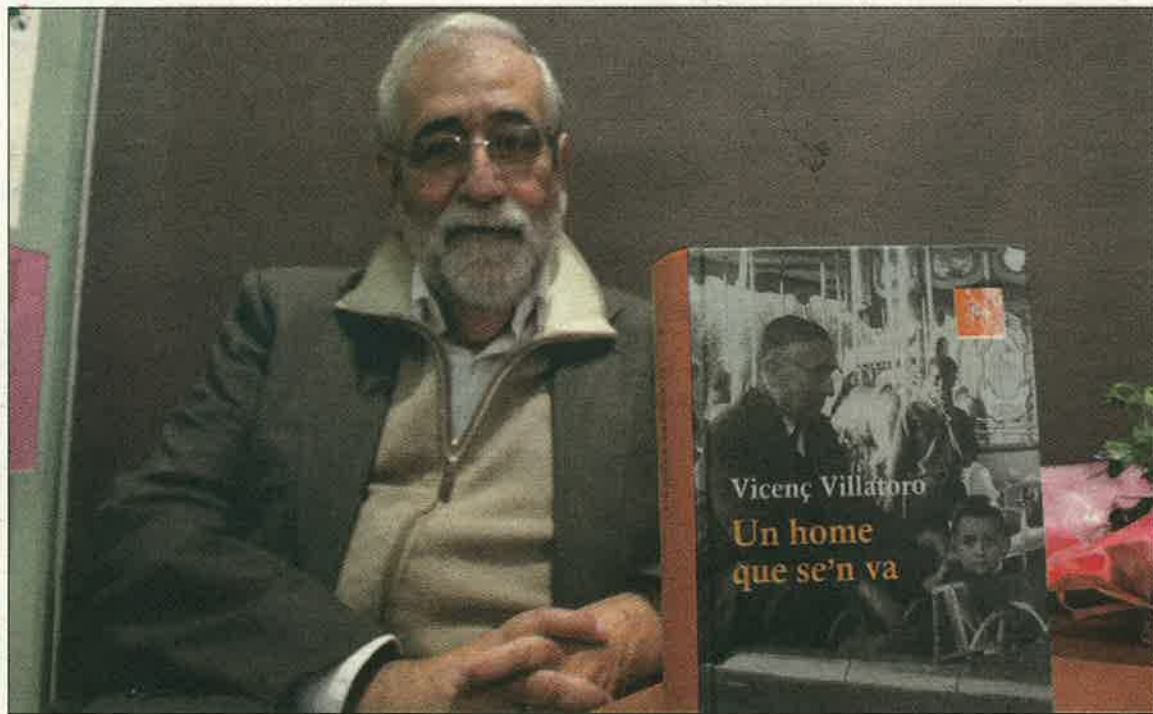
En el llibre queda clar que en un moment determinat de la vida d'una persona apareix la constatació del mal. No és un concepte abstracte o teòric. Existeix. I si jo, com a autor, aplico sobre la figura del meu avi un grau de comprensió i condescendència determinat, l'he d'aplicar a tothom. Quan veus els efectes de la guerra, tanmateix, per molt grau de comprensió que hi vulgui posar, no s'hi arriba: t'apareix el mal.

El seu avi va ser condemnat a mort, però finalment va estar a la presó cinc anys entre Còrdova i Burgos. Ja no va a tornar a ser el mateix.

La clau de l'emigració sempre és econòmica, però la gent també marxa per fugir d'una determinada societat, o d'una estigmatització. La fugida pot ser deguda a un cansament, a un ofegament. I darrera hi ha el somni, l'esperança. El meu avi ja no és ell en sortir de la presó, efectivament, però el món ja no és el seu món. En canvi té dos fills: un d'ells, amb vint anys, és el meu pare. Tenia raons per marxar. Moltes.

Molta de la seua producció literària té en el pas del temps i de les generacions un fil conductor. En aquesta és claríssim.

És que el temps té una doble ves-

TONY ALCÁNTARA

sant: és lineal –el riu d'Heràclit– i una roda que es va repetint. En l'epíleg explico que em sento proper al meu avi, perquè ja tinc gairebé la seva edat, la roda ha fet un tomb. Però també és un riu: jo sóc aquí perquè el meu avi va decidir marxar. No tots van marxar, i dels que ho van fer, no tots van venir a Catalunya. Finalment, el component de sort i d'atzar pesa molt més del que ens pensem en les nostres vides. Però –circularment– jo em faig les mateixes preguntes que es feia el meu avi a la meua edat. En unes circumstàncies molt menys dramàtiques, afortunadament.

Molts crítics coincideixen en què aquest serà el llibre pel qual se'l recordarà.

Em semblaria fantàstic que hi hagués algun llibre pel qual se'm recordi! (riu) És veritat que és especial, aquest llibre: la seva matèria primera és la realitat, autobiogràfic, familiar. De fet, si hagués de triar un parell de llibres meus amb l'esperança que d'aquí a cinquanta anys encara els editin aquest seria un.

I l'altre?

La claror del juliol, sense dubte. Pel tercer, ja hi hauria competència amb mi mateix (somriu). Però aquest dos són les meves dues apostes vitals més fortes.

És una novel·la que té molt d'assaig i prosa molt poètica.

Sí, s'hi poden trobar aforismes! (riu).

Un exemple: la novel·la està farcida de fotos de l'època, i vostè les comenta d'una manera molt personal. En descriure una foto del seu pare adolescent, que li va ser enviada a la

presó al seu avi, diu: “En general, les fotos són vida, garbellada, de vegades vida maquillada, sempre vida representada, teatralitzada”.

Cert. Mira les fotos que pengem a les xarxes, ara. O els *selfies*, que acaben esdevenint un sistema de possessió: jo em poso davant la torre de Pisa, i just en aquell instant, la torre de Pisa em pertany. Les fotografies mai són innocents. I en l'entorn de la guerra hi ha fotos de condemnats a mort que van arreglats i fan *bona cara*, perquè el missatge que es volia enviar a la família és: estem bé. És sorprenent el coratge que desprenen.

Hi ha un moment colpidor, quan el seu pare enregistra l'avi en una cinta de cassette...

És molt revelador. Ell va explicant la seva vida, el seu arbre genealògic de manera ordenada i metòdica. Però quan arriba el moment d'explicar la guerra, la condemna, la presó... ho amaga, passa de llarg. Allò que més explica el meu avi, ell no ho explica. No ho va explicar mai. Les grans cicatrius, per les quals ha marxat del lloc on vivia, el drama viscut, les intenta amagar en un racó del seu món interior. I aquesta és una de les raons per les quals vaig escriure el llibre.

Cada capítol comença amb ci-

tes de Macbado, Pere IV, Brecht, Amikbai, totes vinculades a l'enyor, la memòria, les arrels...

El record més viu que tinc del meu avi és d'un home recordant. Menjant les seves pròpies magdalenes amb til·la. Però recordant el temps d'abans de la guerra, la seva infantesa i la seva joventut. El que li va succeir després i que li va condicionar tota la vida, si ho recordava, callava.

En el darrer capítol vostè fa esment del Somni Català fent un paral·lelisme amb el Somni Americà.

Molts emigrants espanyols van venir a Catalunya perquè hi veien una terra d'oportunitats, sense cotilles. Quan naixem ens veiem condicionats pel lloc del naixement, sobretot en les societats més tancades, més rurals. Quan neixes, et sortegen. I en la bola que surt ja es pot endevinar la teva trajectòria. Emigrar és entrar en un altre sorteig, però menys determinat, que depengui més de l'individu. Aquell vell concepte de *poder fer-se a un mateix* no era possible en totes les societats. En la catalana, en temps de postguerra, sí. Té un punt de drama èpic grec: l'heroi –l'emigrant– es revolta contra el seu propi destí. I tots en coneixem d'herois. Molts són família.

“El record més viu que tinc del meu avi és d'un home recordant”